

Útbúgvingarpolitikkurin hevur verið ein stremban eftir líkheit

Tey, sum í dag seta útbúgvingarligu kósina, eru tikin av ráðaloysi og ótta, færdi Jóannes Dalsgaard fram í røðu síni, tá nær 24 HF-pisurnar fingu prógvini handað á samkomu í skúlanum í Trongisvági fríggjakvöldið í síðstu viku. Røðan var soljóðandi:

**Góðu pisur -
Góða samkoma!**

Eftirsum tað í ár eru liðin 10 ár síðan, Suðuroyar H.F.-skeið varð sett á stovn, fari eg at loyva mær at koma við nokrum spjaddum hugleiðingum um útbúgvingarstøðuna — og útbúgvingarmøguleikarnar.

Tað sum hevur verið høvuðsmálið í norðurlenskum útbúgvingarpolitikki aftaná 2. veraldarbardaga, hevur verið ein stremban eftir líkheit — ein áhaldandi roynd at geva øllum somu mogleikar í lívinum. Hugsanin var tann, at vitan og útbúgving var lykilin til andaliga og tímiliga vælferð. Út frá hesum varð alt útbúgvingarverkið bygt út við nýggjum lærvistovnum og nýggjum útbúgvingum t.d. EFG og HF. Ein almennur grunnur — Statens Uddannelsesfond — skuldi tryggja, at øll skuldu hava høvi til at søkja tey mongu útbúgvingartilboð uttan mun til peningaligu viðurskiftini hjá foreldrum.

Eitt annað eyðkenni við tí tíðarskeiði, sum vit her hugsa um, var tann uppfatan, at ein víðari útbúgving av sær sjálvum færdi til eitt áhugavert og vællønt arbeiði. Soleiðis var stóran í t.d. Danmark og nakað soleiðis sá myndin út her hjá okkum við. Hetta var alt í sekstiarárunum. Ein fylgjan av samfelagsmenningini í 60 árunum var tann, at sterkar miðsavnanir krefst fóru at gera seg galdandi — eisini her í Føroyum. Fólk fluttu í hópatali til stórplassini — serstakliga til Havnar og Klaksvíkar. Samstundis var ein viltfærni miðsavnan (centralisering) framd í føroyska fólkaskúlanum og framhaldsdeildunum. Henda gongd var ikki bert til tað góða, og henda gongd var illa

dámd av mongum, og tí var tað ikki so logið, at aðrar krefst fóru at virka. Úrslitið var eitt vaksandi krav um, at bygdin var í nógvi størri mun fingu lut í samfelagsins tilboðum — innan heilsuverk, undirvísing og alment virksemi sum heild.

Tann skúli, sum í ár fyllir 10 ár, var eitt úrslit av tí nýggju áskoðan, samstundis var hann eitt úrslit av tí stremban eftir líkheit, sum eg nevndi í áðni. Hvønn týðning hann hevur havt fyri samfelagið og ungdomin her í oynni, fari eg at lata tykkum sjálf meta um.

Hesin skúli kom kanska nakað knappliga, og hann kom á ein hátt, sum setti sera stór krav til lesandi og lærarar. Men hann skapti samstundis eitt slag av slóðbrótaraanda millum næmingar og lærarar, sum gjørdi, at tað fyrri øll var eitt upplivsi at vera við. Helst hevði hann ongantíð komið, um hann ikki kom júst tá. Seinri gjørdist alt meira gerandisligt — til rutinu — og tað var sum tað átti at vera. Lat meg eitt lítið bil venda aftur til tað samfelags- og útbúgvingarmynstur, sum eg tosaði um í byrjanini. Hetta útbúgvingarmynstur, varð skapað í einari tíð, hvar alt bert tóktist ganga framfeitt. Fáur grunaði, at heimurin aftur kundi verða tveittur út í eina kreppu sum í triatiárunum. Men kreppan kom — og hevur alt meira vundið upp á seg. — Tey seinastu töluni frá myndugleikum tala um 200.000 arbeiðsleys við hægri ella víðari útbúgvingum í 1992 í Danmark. Sostatt eru fortreytirnar hjá ungdominum — hjá teimum útbúgvingarsøkandi broyttar. Vissan um, at ein góð útbúgving var einstýðandi við eina tryggja og lutvist fyrirsloðaða livsleið, er í stóran mun avloyst av ótryggleika — og ótta hjá mongum fyrri framtíðini. — Ikki minst politikkarar — og tey sum seta ta útbúgvingarligu kósina eru tikin av ráðaloysi og ótta. Hetta hevur so aftur ført til illa umhugsanar avgerðir í undirvísingarspurningum og ein vinglandi útbúgvingarpolitikk. har tað kann vera torført at hóma nakað mið og nakað mál.

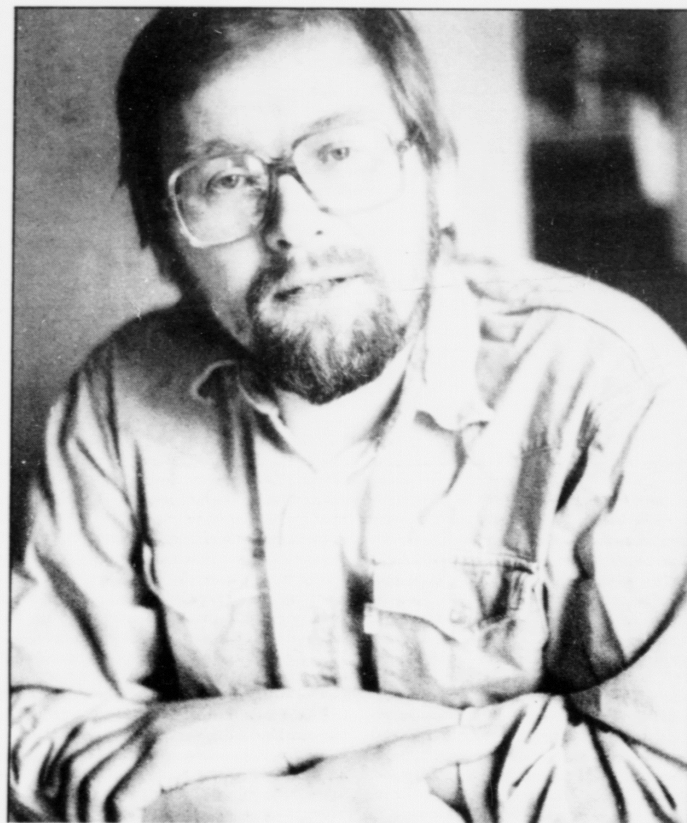
Tær politisku og sosiala avleiðingar av tí heimsamfatandi kreppuni

kenna tit: vaksandi spenningur millum stórveldini, vápnakappdubbing, fátækademi og hóp-arbeiðsloysi, skerjingar og vernandi andaligt og politiskt veðurlag. Oman á alt ein hótandi global náttúrutýning. Samstundis tykst tað, sum um teknologi, automattikkur og tekniskar broytingar seta so sterkan dám á framkomnu samfelagini, at ikki verður pláss til tann, sum alt átti at snúð seg um, nevnliga tað einstaka menniskjað.

Men góðu pisur! Hetta er nú tykkara dagar! Tað vildi tí verið ófólkligt móti tykkum, at hildið hesa døpru talu fyrri tykkum um ikki eisini nakrir glottar vóru. So var alt betur ósagt, tí einki er so køvandi sum svartskyni á einum gleðis- og hátíðardegi. Hverjir eru so hesir glottar, sum í roynd og veru ikki eru so heilt fáir?

Kring um heimin eru broytingar á veg — bæði fyrri eystan og fyrri vestan. Fólk fara at kvaklast við — alt fleiri siga nei til framhaldandi krigsøsing, nei til at skula liva í ævigum ótta fyrri einum altoyðandi atombardaga og nei til framhaldandi náttúrutýning. Alt fleiri fólk krevja sum Jesajas profetur fyrri skjótt 2700 árum síðan, at úr svørðum skulu smíðast plógjorn og vingarósknivar skulu smíðast úr spjótum. Ella við øðrum orðum: kravið um, at samfelagsins ekonomisku, teknologisku og náttúrugivnu tilfeingi — recursir — skulu verða nýtt til arbeiði, mat og bústaðir, harðnar í hverjum. Alt fleiri krevja solidaritet við triðja heiminum. Hetta eru krav frá vaksandi fólkærslum — og ofta hava fólkærslur broytt heim.

Eisini hjá okkum eru glottar. Vit standa yvir fyrri ómetliga stórum og tyðandi vinnuligum broytingum og teimum harav fylgjandi broytingum í samfelagsmynstrinum. Hesar broytingar fara, um skilagott verður atborið, at geva mogleikar fyrri nýggjum útbúgvingum og nýggjum arbeiðsplássum. Hetta krevur helst av tykkum, at tit nýðast at hugsa og ikki minst velja ótráðionelt, tá og um tit velja tykkum víðari útbúgving. Tit nýðast helst eisini at innstilla tykkum upp á, at valmöguleikarnir verða



avmarkaðir, í hvussu so er til tær gomlu kendu útbúgvingarnar. Hin vegin skuldu mogleikarnir vaksið innan tær meira ótráðionellu, ella nýggju útbúgvingarnar, sum vónandi fara at standast av nýggju vinnuvegunum. — Alt framvegis treytað av, at her verður stílað fyrri við framskygni og skili.

Ti mugu tit ungu ikki missa mótið og ikki missa trúna á, at eisini fyrri tykkum verður pláss. Tit eru ung — og ungdomurin hevur tann frámhjárætt at vera bjartskýgdur, at trúgva at Verðin framvegis er ung. Orðini hjá Wergeland, sum Nordahl Grieg setti sum motto fyrri síni bók »Ung má Verden endnu være« — um eina tíð, sum líkist okkara eru framvegis galdandi:

**Ung má Verden endnu være
slægtens sagas lange lære
ennu kun dens vuggesang
og dens barndoms eventyr**

Eisini tað land, sum tit skulu byggja, er enn ungt. Hetta land — Føroyar — er enn ikki útbýgt — vit eru illa nokk byrjað.

Fyrri framman liggja stórar uppgávur og biða. Virksemi við at troyta og ikki minst rokja okkara náttúruríkedomi á sjógv og landi fer at krevja fólk við virkishuga og fjølbroyttum útbúgvingum — um annars vit umsita alt hetta við hógvi og skili.

Tað er í hesum samanhangi, at vit skulu meta um ungdomsins framtíðarmöguleikar og siggja útbúgvingarmynstrið í næstu framtíð. Leingi — ja alt síðan HF varð stovnað hevur verið hugsað um, hvussu útbúgvingartilboðið kann verða ókt og gjørt meira fjølbroytt. Ti kemur um heilt stutta tíð fram uppskot um at útbýggja eitt nú Suðuroyar HF við vinnulívsútbúgvingum, so HF í framtíðini kann gerast ramman um eina nógvi breiðari útbúgvingarskipan enn í dag.

Sostatt liggja eisini í hesum nýggir arbeiðsmöguleikar í undirvísingarlagnum uttan fyrri fólk- og framhaldsskúlan. Sostatt kunnu vit, sum eru eitt sindur eldri enn tit, við góðari samvitsku mæla tykkum til at fara í holt við eina útbúgving.

Hugsid tykkum væl um! Tað sum eg havi vist á bendir á, at størstu mogleikarnir liggja innan vinnulívs- og tekniskar útbúgvingar av øllum móguligum sløgum. Hetta sigur okkum, at vit eiga at styrkja tey musisku og humanistisku fakini í HF og líknandi skúlum, so vit ikki verða tikin av fótum av teknologiskum menningini og teknisku yvirvágini í tí samfelag, vit hóma fyrri framman.

Tit, góðu pisur, hava júst lokið prógv og fullført eina strævna grundútbúgving. Henda útbúgving hevur ikki bert givið tykkum holla vitan, men eisini lært tykkum eitt ávíst akademiskt arbeiðslag og gjørt tykkum betri fyrri at meta um tykkara egnu evni og færleika, og somuleiðis til at standa imóti tí ódám-liga ráki, sum nú er uppi og sum bert sær heim in í svørtum og hvítum — sum bjóðar seg fram við einføldum loysnum.

Farið tí út við góðum treysti! Hjartaliga til-lukku og alt tað besta í framtíðini!